

Handlaget

nr3 2000

VARFÖR DEN NYGAMLA HEMSLÖJDEN FICK MIG PÅ FALL

En vårvinterdag för ett par år sedan träffade jag Bie Seipel och Lille-Mor Boman på en lunch mitt i Stockholm. De ville värva mig som nybliven sörmlänning till Sörmlands hemslöjdsförenings styrelse. Deras entusiastiska berättelser om hur man arbetar med det som jag brukar kalla den nygamla hemslöjden fick mig på fall. Jag tackade ja.

Det handlar inte längre om att sälja vackra hemslöjdade saker i butiker - butikerna i gammal mening hade man redan avskaffat. Nej, idag handlar det om att som hemslöjdsförening ta ett nytt och mycket större ansvar. Att arbeta fram nya hantverksmässiga produkter på sörmländskt traditionellt vis. Att gå ner i den sörmländska myllan och plocka fram sådant som är användbart och kan anpassas till vår tid.

Det handlar om allt från sådant som har med mat och trädgård och funktionella redskap för köket och måltiden att göra. Det sysslar man med i Verkstaden för mat, slöjd och trädgård i nygamla lokaler på Ökna. På den nya skogs- och yrkesstigen på Nynäs kan man lära sig vilka material som är lämpliga för detta och även större byggen. Vår konsulent Helena Åberg har varit med och arbetat fram den.

Det handlar också om att hemslöjden är med och gör utställningar om till exempel olika produkters påverkan på miljön och visar på de traditionella materialens skonsamhet. Så försöker vi få unga människor att lära sig och bli intresserade av den gamla hederliga stickningen.

Till sist undrar jag om ni såg den både vackra och spännande majstången vid hembygdsgården i Malmköping i somras. Den kom till på initiativ av vår konsulent Lille-Mor Boman, som till och med vetenskapligt studerat majstångens historia. Det blir en ny till nästa sommar.

Det hemslöjden gör i dag är att anpassa sig till det vi tror är dagens och morgondagens sörmlänningars behov i en ekologiskt tänkande värld.

Ni kanske förstår varför det var svårt att motstå frestelsen att få vara en del av den nya hemslöjdsrörelsen i Sörmland.

Christina Jutterström

OMBONA OCH FÖRVARA

Södermanlands läns hemslöjdsförening har fått medel från Nämnden för hemslöjdsfrågor för ett näringsprojekt med namn Ombona och förvara.

Sedan 1997 har hemslöjdsföreningen och Verkstaden för mat slöjd och trädgård förfogat över Längan som är belägen på Ökna, norr om Nyköping, och var den första lantbruksskolan på platsen. Där har Lille-Mor Boman sina kontorslokaler och hemslöjdsföreningen sitt bibliotek. Där finns Verkstaden för mat slöjd och trädgård med matverkstad i den del som tidigare var allrum och hemslöjdskonsulenterna håller på att bygga upp slöjdverkstäder för både hård och mjuk slöjd med ett helt nybyggt stolphus i anslutning som ska användas vid uteslöjd. Till allt detta finns dessutom 14 boenderum. Rummen håller för närvarande på att rustas och det var i den processen som vi såg behovet av att utifrån Sörmländska traditioner utveckla hantverksmässiga produkter med personlig prägel. I arbetet med matverkstaden finns liknande behov av ta fram funktionella redskap och föremål för köket och måltiden.

Genom riksprojektet Den kvalitativa slöjden och marknaden såg vi en möjlighet att förverkliga dessa tankar. Ca 10 av länets slöjdare och hantverkare inom textil och trä kommer att delta i projektet. Projektledare är länets hemslöjdskonsulenter. Tillsammans kommer vi att tränga ner i den sörmländska myllan, materiellt genom studiebesök i olika museer och museimagasin och mer övergripande historiskt bl a genom föreläsningar. En central fråga utifrån vår historiska tillbakablick är: Vad behöver vi för produkter i vår vardag idag? Till projektet har vi knutit den nye ordföranden i Sätergläntan professorn och formgivaren Olle Andersson som kommer att delta kontinuerligt under projektets gång. I seminarier och workshops kommer han att vägleda och inspirera oss. Vi kommer också att ha en referensgrupp i vilken det bland annat ska ingå företrädare för hotell och restaurangbranschen

Vi startar i början på november med studiebesök på Sörmlands museum ena dagen och Workshop med Olle Andersson dag nr 2. I och med att Ombona och förvara är knutet till riksprojektet Den kvalitativa slöjden och marknaden kommer vi att delta i seminarier som anordnas centralt av Svensk slöjd AB. Projektet pågår t o m 2001 och vi räknar med att under hösten 01 kunna visa upp vår nya sörmländska slöjd som ska vara anpassad till dagens och morgondagens sörmlänningar.

I samarbete med Verkstaden för mat slöjd och trädgård planerar vi att öppna den virtuella lanthandeln, en hemsida från vilken man ska kunna handla produkter ur Ombona och förvara samt lokalt producerad mat.

Helena Åberg

VÄLKOMMEN TILL SKOGS- OCH VIRKESSTIGEN PÅ NYNÄS

I samband med slöjd- och byggnadsvårdsdagen i juni i år invigdes skogs- och virkesstigen på Nynäs. Stigen är ett samarbete mellan Södermanlands läns hemslöjdsförening, Landstinget Sörmland - Jord och skog och Skogssällskapets förvaltning. Stigen startar vid informationstavlan vid parkeringen på Nynäs. Där ligger de informationshäften som beskriver de olika stationerna längs stigen.

Stigen behandlar ca 20 olika trädslag och vad de främst lämpar sig för inom slöjd, snickeri och byggande Dessutom kan du lära dig om folktro kring träden, biologisk mångfald, olika slöjdamnen och hur virke förbereds på rot om det ska få specifika egenskaper. I informationshäftet om stigen kan du också läsa om Nynäs skogsbrukshistoria.

För mer information kontakta
Länshemslöjdskonsulent Helena Åberg
Tel 0155-26 15 07
helena.berg@hemsloj.org

MATERIAL, TEKNIK, FUNKTION, MILJÖ - EN UTSTÄLLNING OM SLÖJD I VÅR VARDAG

Den 19 november öppnar en utställning om slöjd på Faktorimuseet i Eskilstuna. Utställningen är ett samarbete mellan Eskilstuna museer och Södermanlands läns hemslöjdsförening. Vi kommer att närma oss slöjden ur ett annat perspektiv än vanligt. Kunskapen om olika produkters stora påverkan på vår miljö, alltifrån utsläpp vid tillverkningen till problemet med sopor när produkten har tjänat ut, ägnas stort utrymme i medierna.

Vi vill visa hur skonsamma de traditionella materialen är för miljön. Vi vill också visa att de gamla teknikerna och materialen är lika bra eller

bättre än de nya. Varför göra underställ i syntet som efterliknar ullens egenskaper istället för att använda ull? Varför göra skärbräden av plast när bakterierna älskar materialet och det finns skärbräden av trä som naturligt är bakteriedödande?

Under utställningstiden kommer vi att ha både kurser och spännande föredragshållare. Vi tänker slå ett slag för t ex stickning och ge de yngre en chans att lära sig denna gamla teknik som de sista åren rönt så lite intresse. Vi ser de yngre som en självklar målgrupp eftersom de ofta ser slöjden som något "mossigt" och inte vet vilka fantastiska material och tekniker som finns!

Ulla Fjaestad

OM MALMKÖPINGSBORNA OCH KONSTEN ATT OMODERNISERA EN MAJSTÅNG

- *Varenda barn vet ju hur en majstång ser ut, eller hur?*
- *En stång med tvärarm och ringar, klädd med björklöv och färska blommor.*
- *Den bilden har vi väl alla på näthinnan?*

Men de som rest genom Malmköping i sommar har kunnat se en ganska annorlunda majstång på gräsmattan ovanför hembygdsgården. Prålig och grann har den stått där, som en folklig midsommarbrud med kransar fulla av vasskronor och urblåsta ägg, massor med pappersblommor, granna tyglappar och liljekonvaljblad. För att inte tala om den ståtliga tuppen! Eller kristallprismorna! Och de återbrukade ölburkarna!

Det är därför heller inte så konstigt att besökare vallfärdat till Malmköping i sommar. För att beskåda "Malmköpingsbruden". T.o.m. en av de två stora rikstidningarna ägnade en helsida åt att beskriva det arbete som ett grupp entusiastiska Malmköpingsbor, hembygdsfolk -spelmän -hemslöjdsfolk, hela våren ägnat åt att iordningställa denna säregna midsommarbrud. Allt under ledning av upphovskvinnorna till spektaklet, Anita Hedlund och undertecknad.

Att man just år 2000 fick idén att "omodernisera" majstången, d.v.s. återskapa en äldre majstångstradition, berodde på att Malmköping var värd för årets Riksspelmansstämma med Anita Hedlund som Primus Motor. Själv hade jag det stora nöjet att få berätta om min majstångsforskning och instruera alla händiga majstångstillverkare i konsten att göra pappersblommor, vasskronor, liljekonvaljkransar och annat majstångsgodis. Nyfikenheten, skaparlusten och slöjdgädjen var vår gemensamma drivkraft från upptakten den 5 april och därefter varje onsdag fram till midsommaraftonen 23 juni. Belöningen fick vi alla genom upplevelsen av de

anstormande, förväntansfulla och glada
midsommarfirare som beundrade vår "brud".

Den 30 augusti återsamlades Malmköpingsgänget på nytt. Denna gång för att ta ner stången, ta till vara det som går att återbruka och planera för nästa års majstång. Redan i januari drar vi igång på nytt, med 2001 års majstång. För nu har vi fått blodad tand. Vi börjar förstå poängen med att förbereda festen både länge och väl. Omoderniseringen av Malmköpingsstången lär ska fortsätta. Vi delar gärna med oss av våra erfarenheter om några andra vill ta upp stafettpippen.

Lille-Mor Boman

VILL DU LÄSA MER OM SÖRMLÄNSKA MAJSTÄNGER?

Läs rapporten "Majstånger i äldre sörmäländsk tradition. Brudar-dansdockor-spelmän" skriven av Lille-Mor Boman. Den finns att låna på bibliotek och säljs av Södermanlands läns hemslöjdsförening, Box 138, 611 23 Nyköping. Beställ den enklast på tel 0155-26 11 35 eller via E-post lillemor.boman@hemslojd.org. Den kostar 50:- exkl porto

FESTSLÖJDSKURS I MALMKÖPING

Den första juli var Malmaskolans matsal för några timmar förvandlad till en lövsal smyckad med gurlanger, blommor och feststånger. Denna förvandling var resultatet av den festslöjdskurs som pågått under Riksspelmansstämman i Malmköping. En så pass högtidlig och glädjefylld angelägenhet ska självklart också ha en festligt slöjddad inramning.

Och vad kunde vara naturligare än att låta festslöjdskursens deltagare, under ledning av Lille-Mor Boman, omvandla skolmatsalen till en frodig festtribun. På ett självklart sätt förenades därigenom olika uttryck för vårt folkliga kulturarv. Musik, sång, dans och slöjd ingick en glädjefylld förening denna sommarvecka. Och det gav mersmak. Nya festkurser planeras. Håll utkik i vårt kurskalendarium framöver!

Minnesord över Södermanlands läns första
hedersledamot, Ann-Marie von Stockenström.

MED TRÅDEN SOM YRKE OCH PASSION

Häcken växte kämpahög kring slottet där Törnrosa sov efter att ha stuckit sig på en slända. Det vet vi alla. Men hur ser en slända ut som man kan sticka sig så på? Det undrade Ann-Marie von Stockenström när hon under andra världskriget började intressera sig för spinning med slända. Som vävlärare på School for

American Craftsmen i USA fick hon kontakt med en pionjär inom väv- och spinnrörelsen. I hennes samling fanns sländor från hela världen och de flesta sländorna var spetsiga med trissor placerade på olika ställen på tenen. Nu kom Ann-Marie underfund med hur Törnrosa stuckit sig, när hon sträckte fram handen för att fatta sländans nedre del som var spetsig.

Att spinna en tråd såg Ann-Marie som början på allt vi behövde för att skydda oss mot kyla, värme och väta men också för att pryda oss. Kläder, hemtextilier av alla de slag – allt börjar med att fibrer kan spinnas till en tråd. Att utforska hur tråden kommit till och hur den utvecklats blev hennes livs passion. Som en trådens missionär delade hon sedan med sig av sin kunskap till alla både i Sverige och runt om i de delar av världen dit hon kom på sina arbets- och forskningsresor. Sin kunskap dokumenterade hon i boken Spinnredskap förr och nu, utgiven av Svensk Hemslojd 1991.

Som Sörmlands läns första hemslojdskonsulent reste Ann-Marie ständigt runt i länet och besökte alla olika sorters föreningar. För 22 år sedan gick hon i pension men fortfarande är hon välkänd i Sörmland av de flesta kvinnor över 50 år. Kurser, föreläsningar, inventeringar – allt gjorde hon med samma entusiasm och kunskap. Att tillsammans med andra eldsjälur rädda den textila skatten på Benningeskolan från att skingras var en självklarhet. I god tid såg hon också till att väl placera sina samlingar. Böcker om textil och spinning finns i Södermanlands läns hemslojdsförening och på Sätergläntan och den unika samlingen av sländor kan man se hos Malmköpingsortens hembygdsförening – alla väl märkta med uppgifter om sitt ursprung.

Många av hennes vänner har bidragit till Ann Marie von Stockenströms textila fond som vill uppmuntra till utveckling inom det textila området. Fonden förvaltas av länets hemslojdsförening. Ett bidrag till fonden innebär att hennes gärning fortsätter.

Git Palmgren och Bie Seipel,

hedersledamot och styrelsemedlem i Södermanlands
läns hemslojdsförening

KALENDARIUM

Möte med slöjd

-En vandringsutställning om slöjden som brobyggare mellan kulturer baserad på Frode Falkenhaugs tre år långa världsomsegling med strandhugg i bl a Sydamerika, Söderhavet och Madagaskar.

Tid: 19 november 2000-11 februari 2001

Plats Faktorimuseet i Eskilstuna

I samarbete med Svenska hemslojdsföreningarnas
riksförbund

Slöjd för livet - tradition till vad nytta?

-En utställning om slöjd, slöjdprocesser och slöjdens råmaterial. Äldre föremål från Eskilstuna museer samlingsvisas sida vid sida med nyare alster tillverkade av dagens sörmäländska slöjdare.

Tid 19 nov 2000 - 11 febr 2001
Plats Faktorimuseet i Eskilstuna

Utställningen är producerad av Södermanlands Läns Hemslöjdsförening i samarbete med Eskilstuna museer.

Ur utställningsprogrammet;

Vernissage:

Slöjd för livet

Allmänna sången värmer upp från kl 12.30.

Utställningen invigs av Christina Jutterström som bl a är styrelseledamot i Södermanlands Läns Hemslöjdsförening. På plats i vår verkstad finns även slöjdare och länets hemslöjdskonsulenter.

Datum: söndag den 19 november 2000

Tid: 12.00-16.00

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Föreläsningar:

En kärleksförklaring till slöjden, Jögge Sundkvist, en av landets mest mångkunnige slöjdare och känd från bl a slöjdprogram i Svt:s UR-akademien, berättar.

Datum: torsdag den 18 januari 2001

Tid: 19.00

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Ull -hemligheter, möjligheter, färdigheter, Kerstin Gustafsson, författare och en av våra främsta experter på ullhantverk, berättar

Datum: torsdag den 1 februari 2001

Tid: 19.00

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Slöjdens material - det omsorgsfulla valet, Helena Åberg och Lars Petersson, länshemslöjdskonsulenter i Södermanland respektive Örebro län berättar med utgångspunkt från vandringsutställningen med samma namn.

Datum: torsdag den 8 februari 2001

Tid: 19.00

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Kurser riktade till länets förskolepersonal och fritidspedagoger:

Väggvävning - att väva utan vävstol

Datum: onsdag den 22 november 2000

Tid: 10.00-12.30 eller 13.30-16.00

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Kursledare: Lille-Mor Boman,
länshemslöjdskonsulent
Kursavgift: 250 kr/person

Slöjd - att tälja tillsammans med barn

Datum: torsdag den 23 november 2000

Tid: 10.00-12.30 eller 13.30-16.00

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Kursledare: Helena Åberg, länshemslöjdskonsulent

Kursavgift: 250 kr/person

Fortbildningskurser för slöjd och textillärare i Eskilstuna kommun:

Slöjd i rätt och torrt

Datum: fredag 19 januari 2001

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Kursledare: Jögge Sundkvist

Ullkurs

Datum: fredag 2 februari 2001

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Kursledare: Kerstin Gustafsson

Kurser för allmänheten: Se Slöjdkurser 2001

Prova-på-aktiviteter:

Slöjd för barn och ungdomar

Datum: söndag 3 december 2000

Tid: 12.00-16.00

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Avgift: 30 kr för material/person

Julslöjd

Datum: söndag 11 december 2000

Tid: 12.00-16.00

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Avgift: 50 kr för material/person

Slöjd för barn och ungdomar

Datum: söndag 28 januari 2001

Tid: 12.00-16.00

Plats: Faktorimuseet, Faktoriholmarna i Eskilstuna

Avgift: 30 kr för material/person

Skolverksamhet:

V 48 Programverksamhet riktad till Eskilstunas gymnasieklaser

Utställningens föreläsningar- och programverksamhet genomförs i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan

Redaktion

Södermanlands läns hemslöjdsförening, Box 138, 611 23 Nyköping